

Z LETOHRADU DO LANŠKROUNA

Pěší výlet s dopravou vlakem v sobotu 2. září 2006

Další z nenáročných výletů do oblíbeného Podorlicka má za výchozí bod Letohrad, kde lze - při dohodě účastníků - navštívit Muzeum řemesel v barokní sýpce Nový Dvůr (podrobnosti viz dále). Následná trasa malebnou Podorlickou pahorkatinou je vedena po značených i neznačených cestách a může být ukončena buď v Lanškrouně, nebo až v Rudolticích v Č. (na hlavní trati).

Navrženou trasu lze nalézt na mapě KČT č. 49 „Českomoravské meziohří - Českořebovsko“ (3. vydání 2005).

Výlet je zařazen do Kalendáře turistických akcí 2006 oblasti KČT Pardubický kraj.

Sraz účastníků na hlavním nádraží v Pardubicích v 7.25, odjezd osobním vlakem v 7.42. Možnosti nástupu: Pardubičky 7.45, Černá za Bory 7.48. Přestup v Ústí n. Orlicí 8.32/8.36, příjezd Letohrad 8.56. Zákaznické jízdné 55 Kč, poloviční 28 Kč (64 km).

Z letohradského nádraží je to do Nového Dvora asi 500 m. Otevřeno má od 9 hodin, vstupné činí pro děti od 6 do 15 let 40 Kč, pro všechny starší 60 Kč; organizovaná skupina nejméně 15 osob nad 15 let platí 50 Kč za osobu. Účastníci výletu se musí dohodnout, zda se do muzea půjde; prohlídka bez průvodce zabere asi hodinu.

Z města po Č značce (kolem památného stromu - vrby bílé) 5 km na Vápenky - výrazný pramen. Pak bez značek 4 km lesními a polními cestami k tzv. Adamovu jezeru, přes Hůru a kolem poutní kaple do Blahotínce. Odtud 4,5 km po Ž přes Dolní Čermnou na Mariánskou horu a 7 km po M do Lanškrouna na náměstí. Dále možnosti (po zelené značce):

- a) 1 km na nádraží Lanškroun, nebo
- b) 4,5 km přes Zámecký vrch na nádraží Rudoltice v Čechách.

Podle zvolené varianty **celkem asi 22 nebo 25 km.**

Vlaky zpět: Lanškroun 15.17 17.15 19.24 78 nebo 74 km, zákaznické jízdné 62 Kč;
Rudoltice v Č. 15.28 17.25 19.34 přestup vždy v Rudolticích v Čechách
Pardubice hl. n. **16.43 18.26 20.36** a pak v České Třebové na **rychlík.**

Na první poprázdninový výlet s dobrou partou se těší

17. 7. 2006

Luboš Chládek

ZAJÍMAVÁ MÍSTA (v pořadí po trase):

Nový Dvůr: Nový Dvůr byl v dřevěné podobě vystavěn ještě před rokem 1554, v roce 1750 byla dokončena jeho přestavba do dnešní podoby na kamenný a cihlový hrabětem Janem Václavem Bredou. Nový Dvůr sloužil jako hospodářské budovy kyšperského panství. Tato budova byla po roce 1947 využívána jako sklad obilí a v roce 1965 velmi poškozena vestavbou konstrukce osmi obilních sil. Současní majitelé (Pavel a Drahomíra Taclovi) zde provádějí od podzimu roku 1996 rekonstrukci a přestavbu na Společenské centrum (vinárna, restaurace, zahradní restaurace, galerie, museum, prodejny). Muzeum řemesel bylo otevřeno v květnu roku 2000 a zaujímá vrchní tři patra v památkovém objektu. Plochou 720 m² je největší svého druhu v České republice a jeho význam dosahuje evropského formátu. Expozice podává ucelený obraz o řemeslech nejčastěji z počátku 20. století v typicky vybavených dílnách. První patro přiblíží například unikátní kompletně vybavenou paramentářskou dílnu (výroba bohoslužebných rouch a zdobených příkrývek kostelního nádobí), která existovala v blízkém městečku Jablonné nad Orlicí. Podle dostupných informací je podobná expozice paramentáře v republice ojedinělá. Mezi dřevozpracujícími řemesly se nachází kolář, bednář, šindelář, truhlář či umělecký řezbář. Kovodělná řemesla zastupují kovář, zámečnický, klempíř, kovotlačitel i hodinář. Výrobu oděvu a obuvi u nás představí řemesla krejčího, kožešnického a ševce. Dále zde najdeme kloboučníka, fotografa, cihláře, kamnáře, kameníka nebo kupce. Zajímavá je i expozice dokládající vývoj praní prádla. Druhé patro muzea začíná prohlídkou světnice představující život na tehdejší vesnici. Práci sedláka dokumentuje soubor náradí, strojů a pomůcek v další expozici. Mlýnářství je zde zastoupeno v rozsáhlejší podobě. Expozice je sestavena z několika zrušených mlýnů a nachází se zde vše, co k mlýnu patřilo - od vodního kola o průměru 6 m až po celou mlecí technologii s instalovanými mlýnskými stroji. Pro přehlednost a názornost poslouží i unikátní model mlýna z roku 1905. Dále se podíváme do pekárny s roštovou pecí s dolním topením. Další expozice přibližují cukráře, zpracování masa, mléka či medu. Mezi vystavené exponáty patří například řeznické stroje, špalek se zařatou sekerou, různé druhy máselnic, lisy na tvaroh, perníkářské formy, medomety apod. Zajímavá je také živnost pohřebnictví neboli funebráctví. Ve třetím patře si lze prohlédnout hasičský vůz z roku 1902 a další unikátní předměty související s expozicí hasičství, zajímavé vybavení staré školní třídy, staročeské hospody a železniční stanice. Pohled jistě upoutá třímetrové kolo od lisu na lněný olej. Dalšími vystavovanými řemesly jsou tkadlec, provazník, kartáčník, sedlář. V muzeu je celkem asi 40 expozic. (Telefon: 465 621 555.)

Letohrad: Předchůdcem města, které se až do roku 1950 jmenovalo Kyšperk, byl hrad Geiersberg (Supí hora), který stával na návrší zvaném Hradisko. První zmínku o něm nalézáme v roce 1308 ve Zbraslavské kronice. Hrad byl založen patrně pánem ze Žampachu již ve 13. století. Nejstarším známým držitelem byl loupeživý rytíř Jeniš z Kyšperka. Poslední zmínka o hradu je z roku 1419. Městečko samé se poprvé připomíná v roce 1513, je ale pravděpodobné, že vzniklo jako podhradí již dříve. Nedostatek písemných zpráv o Kyšperku před rokem 1513 si vysvětlujeme tím, že bylo po celou předchozí dobu v držení rodu Žampachů z Potštejna a nebylo ani prodáváno ani zastavováno. V průběhu 15. století hrad zpustl, zdivo z hradu bylo později použito ke stavbě barokní kaple sv. Jana Nepomuckého na protějším Kopečku, na místě, kde původně stála malá poutní kaplička. Barokní kaple sv. Jana Nepomuckého s ambity byla postavena za vlády ortodoxního katolíka, hraběte Jana Václava Bredy ze Špandavy, na pětiúhelníkovém půdorysu. Uvnitř stojí pětiboký barokní oltář s legendou o sv. Janu Nepomuckém. Na místě dřívější tvrze byl r. 1680 vybudován raně barokní zámek. Za ním se rozprostírá přírodní krajinářský park, založený v letech 1820 - 30 hrabětem Marcollinim-Ferretim, ve kterém jsou vysazeny četné druhy cizokrajných květin a stromů. Saský hrabě Petr Marcollini-Ferretti se na kyšperské panskví přičinil v roce 1795 a nechal sem dovézt originální saně císaře Napoleona. Později byl zámecký park upraven v romantickém stylu, s empírovou kašnou, pavilonem a umělou jeskyní (grottou). Farní kostel sv. Václava (pův. zámecká kaple, rovněž z r. 1680) je ve stylu římského baroka s vysoce kvalitní štukovou výzdobou. V r. 1705 byla vedle něj postavena zvonice a u ní r. 1924 umístěn symbolický hrob národního buditele F. V. Heka (1769 - 1847). - Roku 1824 zničil rozsáhlý požár téměř všechny domy na náměstí a v nynější Komenského (dříve Lukavské) ulici, celkem 76 popisných čísel. Nové domy pak už byly postaveny z opuky. Po prusko-rakouské válce, roku 1866, se poražené Rakousko uvolilo podle mírové smlouvy postavit železniční trať z tehdejšího Mittelwalde, nynějšího polského Międzyzlesie, přes Kyšperk do Ústí nad Orlicí. Zároveň bylo rozhodnuto o stavbě tratě z Chlumce nad Cidlinou přes Hradec Králové do Kyšperka. Její provoz byl zahájen v roce 1874. Kyšperk tak získal velké nádraží s výtopnou a mnoho pracovních příležitostí. Trať do Ústí n. O. byla elektrifikována v r. 1982, elektrifikace má pokračovat přes Lichkov do Polska (tam končí troleje v Międzyzlesie). - Roku 1950 se k městu připojily okolní obce Orlice, Kunčice a Rotnek, přejmenovaný na Červenou (jméno má po červených permských pískovcích). V té době bylo nepřipustné, aby město neslo název německého původu, proto muselo dojít k přejmenování Kyšperka. Z úřední moci bylo městu uděleno jméno Orličné. To se ale setkalo s nevolí občanů, proto se hledal název nový. Padlo několik návrhů, mezi nimi i Stalinov nebo Okurky (podle počátečních písmen obcí - Orlice, Kunčice, Rotnek, Kyšperk). Název Letohrad prosadil tehdejší kronikář František Skála jako spojení začátků slov "letovisko" a "hradisko". S historií města jsou spjaty významné osobnosti - malíři A. Mucha, H. a J. Umlaufové, děkan A. Buchtel, národní buditel F. V. Hek, spisovatel Petr Jilemnický. Narodil se zde právník a diplomat prof. JUDr. Josef Korbel (1909 - 77), otec bývalé ministryně zahraničí USA Madeleine Albrightové.

Vápenka: V lese nad Kunčicemi vyvěrají dva vydatné prameny, Vaňkovka a Vápenka. Proslulý Priessnitz zde chtěl vybudovat vodoléčebný ústav, který později, roku 1832, založil v Gräfenbergu - Lázních Jeseníku. Stanoviště č. 12 Geologického a vodního muzea v přírodě: Muzeum je tvořeno systémem unikátních přírodních lokalit v Regionu Orlicko - Třebovsko, přístupných na kole, pěšky nebo autem. Na informačních tabulích s názornými texty a schémata jsou popsány skalní útvary, horninové zlomy, říční meandry, prameny nebo vyhlídková místa na zdejší velice zajímavou geologickou stavbu a terénní reliéf. Na území Orlicko - Třebovska bylo instalováno celkem 15 naučných tabulí, situovaných v místech významných geologických či vodních jevů. Kromě geologické časomíry, znázorňující historický vývoj Země, je hlavní náplní naučných tabulí popis konkrétního geologického nebo vodního jevu, který lze na lokalitě ukázat, doprovázený názornými perokresbami či grafy. Na tomto stanovišti č. 12 (Dolní Dobrouč - Vápenka, pramen z odkrytého skalního masivu) je uvedeno: Český hydrometeorologický ústav pozoruje na území ČR asi 1700 vrtů a přibližně 400 pramenů. Jeden z nich se nachází v malebném koutu Orlického podhůří východně od obce Dolní Dobrouč. S úzاسem hledíme na skalní rozsedlinu, ze které vytéká tolik vody, že by stačila ke každodennímu zásobování několika tisíc obyvatel...

Hůra: Poutní místo s křížovou cestou a kaplí P. Marie z r. 1866 s pramenem, znovu postavenou r. 1989.

Dolní Čermná: Obec připomínaná v r. 1304, součást lanšperského panství. Rozdělena na Dolní a Horní až r. 1935. Barokní farní kostel sv. Jiří z r. 1690 tvoří jednotný celek s kaplí sv. Barbory (1742), hřbitovem, křížem a sochou P. Marie Bolestné. Empírová fara (čp. 1 v zahradě), rázovitá chalupa čp. 133.

Mariánská hora: Bezsluhový poutní kostel Narození P. Marie z r. 1875 byl vybudován z lidových sbírek po zázraku, kdy převrácený vůz naložený mlýnskými kameny nezpůsobil formanovi žádná zranění. - Zařízení novogotické, uvnitř lodi se nachází původní kaple z r. 1864. Křížová cesta z r. 1886, památná alej 85 lip malolistých.

Lanškroun: Město Lanškroun (Kronland, Landeskrone) bylo založeno asi v 2. pol. 13. stol. v souvislosti s královskou kolonizační činností jako hlavní ekonomické centrum rozsáhlého lanšperského panství. Mezi nejvýznamnější kolonizátory patřili Heřman z Ostěchu, Oldřich z Drnholce a Přemysl Otakar II. První písemná zmínka o Lanškrouně se nachází v listině Vratislava Pernštejna z roku 1285. Roku 1371 Petr Jelito, litomyšlský biskup, založil augustiniánský klášter, který byl v období renesance přestavěn na zámek. Od roku 1683 je městská kniha psána německy. V polovině 17. století vrcholí vědecká činnost nejvýznamnějšího zdejšího rodáka, fyzika, matematika, astronoma, lékaře a filozofa, rektora Karlovy Univerzity Jana Marka Marci (1595 - 1667). Informační materiály o městě a okolí: INFOCENTRUM Lanškroun, nám. J. M. Marků 12 (tel. 465 320 007).

Zámecký vrch: Tzv. Červená věž - torzo monumentální vrcholně barokní zámecké architektury z let 1698 - 1712. Zámek měl být reprezentativním českým sídlem Lichtenštejnů, ale r. 1714 vyhořel a r. 1756 byl nedokončený zbourán až na třípatrovou nárožní věž. Zbytek zámku byl v r. 1802 opraven a změněn v hostinec. Rozsáhlé sklepy byly využity pro potřeby lichtenštejského pivovaru v Lanškrouně. V r. 1848 byl vykácen zámecký park a později nahrazen lesním porostem. Jako příslušenství lanškrounského pivovaru zůstalo torzo zámku majetkem Lichtenštejnů až do r. 1945 a sloužilo jako hostinec. Dnes není využíváno, probíhají jednání o rekonstrukci.

Rudoltice v Čechách: Osada doložena r. 1304 jako majetek Zbraslavského kláštera. - Empírový kostel sv. Petra a Pavla z r. 1804 - 09 s farou a roubenými hospodářskými budovami je působivým architektonickým celkem.

Prameny: Internet (<http://www.orlicko.cz/Letohrad/Muzeumremesel/>, <http://www.letohrad.cz>, <http://www.orlicko-trebovsko.cz/>, <http://www.mesto-lanskroun.cz/>), texty mapy č. 49 a jiné zdroje.